

Rewolucja rosyjska

Spuścizna

„Implementacje strategii” zmiany

pod redakcją Anny Jach

Rewolucja rosyjska

Spuścizna

„Implementacje strategii” zmiany

ROSJA

Wczoraj, dziś i jutro

Polityka – Kultura – Gospodarka – Religia

Pod redakcją Joachima Dieca, Anny Jach i Michała Kuryłowicza

Tom 21

Rewolucja rosyjska

Spuścizna

„Implementacje strategii” zmiany

pod redakcją Anny Jach

Kraków

Copyright by individual authors, 2017

Recenzent
prof. dr hab. Andrzej Czajowski

Redakcja
Joanna Hańczkiewicz

Projekt okładki
Dorota Furas

ISBN 978-83-7638-902-8

DOI: <https://doi.org/10.12797/9788376389028>

Publikacja dofinansowana przez Wydział Studiów Międzynarodowych
i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:
www.akademicka.pl

Pamięci Profesora Andrzeja Chodubskiego poświęcam

Anna Jach

Kraków 2017

Spis treści

Rozdział 1

Anna Jach

Proces „implementacji strategii” rewolucji – koncepcje, metody, doświadczenia	9
--	---

Rozdział 2

Karolina Maćko

Proletariaccy jakobini – rewolucja francuska i przewrót październikowy w perspektywie porównawczej. Ideały Wielkiej Rewolucji 100 lat później	31
---	----

Rozdział 3

Sebastian Torlop

Geopolityczne znaczenie Syberii w perspektywie globalnego ocieplenia	45
---	----

Rozdział 4

Witalii Kariev

Autonomiczno-federacyjne koncepcje Wołodymyra Wynnyczenki w kontekście polityki jego rządu wobec Rządu Tymczasowego	59
---	----

Rozdział 5

Dymitr Romanowski

Historia, polityka a zbawienie	71
--------------------------------------	----

Rozdział 6

Aleksandr Sungurow

Rosyjskie i radzieckie tradycje udziału przedstawicieli środowiska akademickiego w polityce: Władimir Wiernadski, Andriej Sacharow i inni	81
---	----

Rozdział 7

Kinga Osierda

- Współczesne *Беспризорные дети* – przedstawienie
 problemu samotności wśród rosyjskich dzieci 91

Rozdział 8

Katarzyna Duda

- Niewolnicy wolności (Swietłana Aleksijewicz, *Czasy
 secondhand. Koniec czerwonego człowieka*) 101

Rozdział 9

Elżbieta Żak

- Karnawał rewolucji (Olga Sławnikowa, 2017) 113

Rozdział 10

Michał Kuryłowicz

- Rewolucja oraz dzieje ZSRR w perspektywie rosyjskiej
 edukacji historycznej 125

Rozdział 11

Roman Sawienkow

- Rewolucja z 1917 roku w procesach politycznych
 współczesnej Rosji 137

Rozdział 12

Irina Orłowa

- Tworzenie mechanizmów samoregulacji i kształtowanie
 systemu demokracji we współczesnej Rosji 145

Rozdział 13

Anna Jach

- Pieriestrojka* – reformowanie spuścizny rewolucji 157

Rozdział 14

Rafał Lisiakiewicz

- Model gospodarczy Rosji Putina a spuścizna
 potransformacyjna. 189

Rozdział 15

Anna Jach

- „Implementacje strategii” zmiany. Próba bilansu 205

Bibliografia 217

Noty o autorach 231

ALEKSANDR SUNGUROW <https://orcid.org/0000-0003-4834-063X>
Narodowy Uniwersytet Badawczy – Wyższa Szkoła Ekonomii w Moskwie
filia w Sankt Petersburgu
Międzyregionalne Centrum „Strategia”

Rozdział 6

Rosyjskie i radzieckie tradycje udziału przedstawicieli środowiska akademickiego w polityce: Władimir Wiernadski, Andriej Sacharow i inni

Konieczność rozwiązania współczesnych złożonych problemów globalnego świata XXI wieku czyni szczególnie aktualną kwestię udziału przedstawicieli społeczności naukowej w poszukiwaniu rozwiązań. Jaka jest rola społeczności akademickiej i eksperckiej w poszukiwaniu tychże rozwiązań? Czy należy zajmować się tylko problemami z własnej dziedziny, postawionymi przez współpracowników struktury władzy, czy też same te środowiska powinny uczestniczyć w formułowaniu listy zadań dla władzy i publicznych dyskusji? Jaki jest dopuszczalny stopień ich zaangażowania w działalność polityczną, szczególnie w przypadku systemów hybrydalnych i półautorytarnych?¹

¹ Prace wielu współczesnych badaczy i filozofów poświęcone są poszukiwaniu odpowiedzi na te i pokrewne pytania. Wspomnę tutaj tylko o kilku z nich: Малинова,

W poszukiwaniu odpowiedzi na te i podobne pytania właściwe wydaje się zwrócenie ku naszej wspólnej dla wielu krajów postsowieckich przeszłości, ku doświadczeniu zarówno przedrewolucyjnego Imperium Rosyjskiego, jak i Związku Radzieckiego. W przedrewolucyjnej epoce udział rosyjskich uczonych w społecznym, a po wydarzeniach z 1905 roku politycznym życiu kraju był rzeczą naturalną, pojęcie naukowej, akademickiej wolności, bez której nie są możliwe prawdziwe badania naukowe, obejmowało także wolność społeczną, obywatelską (Вишленкова, Галиуллина, Ильина, 2012; Горин, 2012).

Jaskrawego przykładu takiego udziału dostarcza postać **Władimira Wiernadskiego**, jednego z twórców współczesnej biogeochemii i nauki o biosferze. Jak wiadomo, od młodości był on aktywnym uczestnikiem ruchu ziemskiego w Rosji i na początku pierwszej dekady XX wieku stał się jednym z założycieli Partii Konstytucyjno-Demokratycznej, był również członkiem Rady Państwa Imperium Rosyjskiego z kurii akademickiej. Jesienią 1917 roku był asystentem ministra edukacji w ostatnim rządzie Aleksandra Kiereńskiego i choć dziś wielu rosyjskich konserwatystów próbuje uczynić go swoim sojusznikiem (Cyбетто, 2009), to są to nadal daremne próby – Wiernadski, jako jeden z autorów doktryny noosfery, bardziej może być uważany za prekursora współczesnych wyobrażeń o globalizacji, zwłaszcza tej jej odmiany, którą nazywa się globalizacją lub globalizacją z ludzką twarzą (Соколов, Яншин, Назаров, 1986; Василенко, 2013).

W tym artykule nie będą rozważane jego prace z biogeochemii czy historii nauki (Вернадский, 1988a; Вернадский 1988b), a jego działalność społeczna, dokładniej społeczno-ekspercka. Już we wczesnych latach 90. XIX wieku Wiernadski zaczął aktywnie uczestniczyć w ruchu ziemskim, został wybrany przedstawicielem Morszańskiego i Tambowskiego Ziemstwa Gubernialnego, czyli stron, w których znajdował się jego rodzinny majątek. W ziemstwie pracował w komisjach ds. szkół, zajmując się głównie oświatą. W pierwszej dekadzie XX wieku brał udział w obradach drugiego Wszechrosyjskiego Zjazdu Ziemstw w Petersburgu. Te jego aktywności w naturalny sposób przywiodły go do aktywnego udziału w tworzeniu Partii Konstytucyjno-Demokratycznej

– został wybrany członkiem jej Komitetu Centralnego i Moskiewskiego. Jednocześnie był aktywnie zaangażowany w rozwój ruchu na rzecz swobód akademickich (uniwersyteckich), opowiadając się za pełną autonomią profesury. Opublikował artykuł „O zjeździe profesorów”, w którym zaproponował przeprowadzenie takiego zjazdu bez jakichkolwiek pozwoleń i utworzenie własnego stowarzyszenia zawodowego. W marcu 1905 roku odbył się zjazd kładący podwaliny pod powołanie do życia Związku Akademickiego i przywrócenie autonomii uczelni.

W 1906 roku z kurii profesorskiej został wybrany do Rady Państwa, reprezentując jednocześnie Partię Konstytucyjno-Demokratyczną. Latem 1917 roku został asystentem ministra edukacji. Trzy tygodnie po przewrocie bolszewickim uczestniczył w spotkaniu Rządu Tymczasowego w mieszkaniu hrabiny Panin, na którym zostało przyjęte oświadczenie, opublikowane później w prasie petersburskiej. Jednak przewaga była już po stronie bolszewików i, ledwo uniknąwszy aresztowania, Wiernadski wyjechał na Ukrainę. Pozostawił działalność polityczną, założył Ukrainką Akademię Nauk, a następnie na Krymie zajęтым przez Piotra Wrangla został rektorem Tawrijskiego Uniwersytetu Narodowego.

Po wykładach na Uniwersytecie Paryskim i na wielu innych europejskich uniwersytetach wrócił w 1926 roku do kraju, już do Leningradu, i ponownie zaangażował się w rozwój badań naukowych. Później w Moskwie, dokąd przeprowadził się wraz z przeniesieniem Akademii Nauk, został jednym z niezależnych i wpływowych uczonych. Zmarł na początku 1945 roku. Nie był oskarżony w procesie przeciwko członkom akademii nauk, jak i w żadnych innych procesach politycznych przeciwko radzieckim uczonym.

Już w okresie *pieriestrojki*, w 1987 roku, znany radziecki pisarz Danił Granin opublikował książkę *Żubr*, poświęconą genetykowi i radiobiologowi Nikołajowi Timofiejewowi-Riesowskiemu. Wkrótce ekonomista i późniejszy mer Moskwy Gawriił Popow napisał swoistą recenzję tej książki, opublikowaną w czasopiśmie „Nauka i Życie” (Попов, 1987). W tym artykule Popow pisał o swego rodzaju „pakcie o nieagresji”, który rząd bolszewicki nieformalnie zawarł z czołowymi rosyjskimi naukowcami – „żubrami”: pierwsi zobowiązali się nie przeszkadzać drugim w badaniach naukowych, a ci drudzy w zamian za to mieli nie ingerować w politykę. Podstawową ideą radzieckiego ekonomisty i nauczyciela Je-

gora Gajdara była teza o zgubności tej umowy, która została zerwana przez kierownictwo bolszewickie już na początku lat 30. XX wieku, kiedy rozpoczęły się represje także przeciwko politycznie neutralnym „żubrom”. Właśnie wtedy, w okresie *pieriestrojki*, niezwykle ważna wydała mi się ta myśl Popowa o niebezpieczeństwie wynikającym z takich umów, w tym jako lekcja dla nas – współczesnych.

Dodam jeszcze, że kilka lat później spotykałem się z Graninem i rozmawiałem z nim na różne tematy. Kiedy streściłem mu artykuł Popowa o jego książce, pisarz stwierdził, że niczego podobnego nie miał na myśli, po prostu napisał o losach wybitnego uczonego Timofiejewa-Riesowskiego. Ale artykuł żył już własnym życiem, inicjując nowe znaczenia, w tym te sformułowane przez Popowa.

I kolejny epizod z moich osobistych doświadczeń. W 1968 roku, roku Praskiej Wiosny i późniejszego wprowadzenia wojsk Układu Warszawskiego do Czechosłowacji, które położyło kres nadziejom na realizację „socjalizmu z ludzką twarzą”, wśród studentów Wydziału Fizyki Leningradzkiego Uniwersytetu było wiele „gorących głów” interesujących się polityką i pragnących zrobić coś, aby móc skierować się w stronę takiego właśnie socjalizmu. Odpowiadając na te trendy, nasi profesorowie mówili nam, zapalonym studentom, że w życiu trzeba umieć dokonać wyboru między poważnym uprawianiem nauki a uczestnictwem w działalności politycznej. Połączyć obu w zasadzie się nie da. My im wierzyliśmy – byli naszymi nauczycielami. Dopiero potem, 10-15 lat później, zapoznawszy się z życiem i twórczością Wiernadskiego, zdałem sobie sprawę, że mówili tak w oparciu o własne doświadczenia z lat stalinowskiego terroru, a także, aby chronić nas, młodych, przed ewentualnymi represjami, które, jak podpowiadało im ich własne doświadczenie, mogły w każdej chwili powrócić. A prawdziwe tradycje rosyjskiej nauki i rosyjskich uczonych, jak pokazuje przykład Wiernadskiego, były zupełnie inne – to znaczy możliwe było połączenie poważnej działalności naukowej, obywatelskiej i politycznej.

Mimo to duch akademickiej wolności nie zgasł nawet w najbardziej mrocznych latach okresu stalinowskiego. I gdy tylko pojawiły się pierwsze przebliski wolności, objawiające się np. w mowie Nikity Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR w 1956 roku, młodzież akademicka natychmiast zaczęła przekształcać zebrania komsomolskie, czasami też partyjne,

w dyskusje na temat rzeczywistych problemów kraju. Tak się stało np. na partyjnym zebraniu Laboratorium Inżynierii Ciepłej AN ZSRR (później – Instytutu Fizyki Teoretycznej i Doświadczalnej Akademii Nauk ZSRR), na którym z mową o konieczności nie tylko zniesienia kultu Stalina, lecz także zrozumienia przyczyn, które doprowadziły do kultu jednostki przy „łamaniu socjalistycznej praworządności” – jak nazywano wówczas represje stalinowskie – wystąpił 30-letni komunista i żołnierz **Jurij Orłow**. Został następnie wydalony z partii, ale nie aresztowany – to już nie były czasy stalinowskie. I mógł nawet wyjechać ze stolicy – do Armenii – i na tyle poważnie zająć się nauką, że został wybrany członkiem korespondentem Armeńskiej Akademii Nauk. Później, po powrocie do Moskwy w 1975 roku, został przewodniczącym Moskiewskiej Grupy Helsińskiej (Орлов, 2006).

Niektórzy fizycy już w czasie naszej studenckiej młodości zaczęli podążać za prawdziwymi tradycjami rosyjskiej nauki – jednoczyć poważne uprawianie nauki i aktywność obywatelską. Rzeczywiście właśnie wtedy, w połowie lat 60. XX wieku, pojawił się „ruch na rzecz obrony praw człowieka”, którego przedstawiciele wysunęli „dziwne” roszczenia wobec władzy – szanowanie własnych ustaw i realizowanie ich. Jednocześnie ludzie, którzy wysuwali te żądania, działali całkowicie legalnie, otwarcie, informując publicznie o swojej działalności i jej celach. Na przykład trzech radzieckich naukowców ogłosiło w 1970 roku powołanie Komitetu Obrony Praw Człowieka w ZSRR. W deklaracji założycielskiej określono cele Komitetu: pomoc doradcza dla władz państwowych w ustanawianiu i stosowaniu gwarancji praw człowieka; rozwój teoretycznych aspektów tej kwestii i badanie jej specyfiki w społeczeństwie radzieckim; edukacja prawna. Innymi słowy była to grupa ekspertów, która publicznie zadeklarowała gotowość do zapewnienia „pomocy doradczej organom władzy państwowej w ustanawianiu i stosowaniu gwarancji praw człowieka”. Problem polegał tylko na tym, że rząd radziecki, a dokładniej biurokracja partyjna nie potrzebowała takich samodzielnich konsultantów. Inicjatorem powstania tej grupy był fizyk **Walerij Czalidze**, członkami założycielami – kolejny młody fizyk, który odszedł ze studiów doktoranckich, aby działać w ruchu na rzecz obrony praw człowieka: **Andriej Twierdochlebow**, oraz członek Akademii Nauk ZSRR, trzykrotny laureat Nagrody Państwowej **Andriej Sacharow**, póź-

niej dołączył do nich członek korespondent Akademii Nauk ZSRR, matematyk **Igor Szafarewicz** (Алексеева, 2001).

Wszyscy oni doświadczyli w większym lub mniejszym stopniu represji – co prawda już nie stalinowskich; dwaj najmłodsi wyjechali później nawet za granicę. **Andriej Sacharow** stopniowo stał się „figurą symboliczną” ruchu na rzecz obrony praw człowieka jako człowiek, który całkowicie zrealizował się jako naukowiec (otrzymał najwyższe oficjalne uznanie w ZSRR), ale który uznał też, że jego obowiązkiem jest nie tylko zajmowanie się ukochaną pracą, lecz także wywarcie rzeczywistego wpływu na życie społeczno-polityczne kraju. Sacharowa można w tym kontekście rozpatrywać jako przykład postawy stopniowego uświadomienia sobie przez tego radzieckiego fizyka jądrowego skutków wykorzystania osiągnięć naukowych przez władzę, której „ludzka twarz” bądź humanizm nie były immanentnymi cechami, co pobudziło go do aktywności dysydenckiej i działalności w ruchu na rzecz obrony praw człowieka.

To nie przypadek, że jednym z najbardziej znaczących kroków Michaiła Gorbaczowa, podjętych na początku *perestrojki*, było uwolnienie Sacharowa ze zsyłki w mieście Gorki (Niżny Nowogród) w 1986 roku (Сарапов, 1989). To właśnie po tym wydarzeniu wielu zaczęło wierzyć, że słowa nowego sekretarza generalnego o potrzebie większej wolności nie były tylko propagandowym banałem. Trzy lata później, gdy wiosną 1989 roku odbywały się wybory do Zjazdu Deputowanych Ludowych ZSRR, to właśnie walka o nominację na deputowanych z ramienia Akademii Nauk ZSRR takich osobistości, jak Andriej Sacharow i **Jurij Ryżow**, stała się jednym z najważniejszych zjawisk w życiu radzieckiej społeczności naukowej. Pamiętam, że jedna trzecia deputowanych była wybierana z ramienia „organizacji społecznych”, w tym partii komunistycznej, która miała 100 mandatów. Do „organizacji społecznych” zaliczono również Akademię Nauk ZSRR, dając jej możliwość wyboru 25 posłów. Jak wiadomo, sama Akademia Nauk jako „organizacja społeczna” składała się z członków, którzy mieli prawo wyboru nowych członków, oraz członków korespondentów, którzy nie mieli takiego prawa. W instytutach Akademii Nauk ZSRR byli zatrudnieni pracownicy naukowcy różnego szczebla, którzy nie mieli nic wspólnego z tym „prywatnym klubem”. Ale w tym czasie odsunięcie pracowników Akademii

Nauk od wyborów było bardzo ryzykowne. Ponadto to właśnie w instytucjach Akademii Nauk poziom akademickiej i ogólnej wolności w okresie Breżniewa był znacznie wyższy niż w innych instytucjach, a w czasie konferencji naukowych, szczególnie seminariów naukowych, które były zawsze bardziej kularowe, poruszano dosyć ostre kwestie związane ze stanem radzieckiego państwa i społeczeństwa, o których dyskutować nie było przyjęte w innych niż naukowe organizacjach. Kontrola partyjna i ideologiczna w instytucjach naukowych o profilu społecznym była w zasadzie niższa niż w radzieckich uniwersytetach, bo „zaraza” dysydenctwa nie mogła tutaj rozprzestrzenić się na studentów, z powodu braku samych studentów.

W każdym razie Prezydium AN ZSRR zdecydowało, że wraz z członkami i członkami korespondentami w wyborach deputowanych wezmą udział także kandydaci wyłonieni przez pracowników instytucji. Na zebraniach w tych instytucjach, szczególnie w Moskwie i Leningradzie, w poczet elektorów zostali wybrani ludzie dosyć aktywni i cieszący się autorytetem, przy czym nie tylko doktorzy habilitowani, ale także doktorzy i młodzi pracownicy bez stopnia naukowego. Jednak gdy członkowie i członkowie korespondenci oraz elektorzy wybrani przez instytucje przyjechali do Moskwy, aby uczestniczyć w wyborach, okazało się, że lista kandydatów w wymaganej liczbie 25 osób została już opracowana przez Prezydium Rosyjskiej Akademii Nauk, a wszystkim głosującym pozostało tylko ją przegłosować. Wśród tych 25 osób nie pojawił się ani Sacharow, ani Ryżow, znany również ze swojej demokratycznej pozycji, ani inni aktywni społecznie naukowcy. Oczywiście taki policzek trudno było przyjąć i wśród głosujących narodziła się inicjatywa, aby głosować przeciwko wszystkim 25 kandydatom, skoro lista została sporządzona bez alternatywy. Inicjatywa ta zakończyła się częściowo sukcesem: 8 osób otrzymało ponad połowę głosów od wszystkich elektorów, ale było jasne, że konieczne jest przeprowadzenie powtórnych wyborów na wolne miejsca. I tutaj kierownictwo Akademii Nauk ZSRR już zdało sobie sprawę, że uczeni nie będą tolerować nowych wyborów bez alternatywy. W rezultacie deputowanymi ludowymi ZSRR zostali uczeni Andriej Sacharow i Jurij Ryżow oraz wielu innych godnych kandydatów.

Zjednoczeni w walce z konserwatywnym kierownictwem Akademii Nauk ZSRR elektorzy wybrani z instytucji Akademii obawiali się, że

ponownie „znikną w tłumie”, zwłaszcza że reforma zarówno samej Akademii Nauk, jak i całej organizacji nauki pozostawała aktualną kwestią. Tak narodziła się inicjatywa utworzenia Związku Uczonych ZSRR jako związku pracowników instytucji naukowych o demokratycznych i reformatorskich poglądach, których celem jest reforma organizacji badań naukowych oraz działalność na rzecz wspólnego demokratycznego procesu reform. Wkrótce powstały związki naukowców w trzech miastach – Moskwie, Leningradzie i Nowosybirsku. Jeden z nich – Petersburski Związek Naukowców – działa do dzisiaj (*Санкт-Петербургский Союз Ученых*, б.д.). Widzimy, że ponownie, tak jak na początku XX wieku, reformy polityczne były ściśle związane z reformami akademickimi.

Jak wiadomo, Sacharow aktywnie występował na pierwszym Zjeździe Deputowanych Ludowych ZSRR, demonstrując swoim przykładem wszystkim mieszkańcom kraju możliwość publicznego wyrażenia naprawdę wolnych poglądów. A jego śmierć w trakcie drugiego Zjazdu Deputowanych stała się impulsem do przebudzenia dla wielu mieszkańców ZSRR. Drugi uczony, o nominację którego toczyła się walka – **Jurij Ryżow** – do 1991 roku był członkiem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR, przewodniczącym Komitetu Rady Najwyższej ZSRR ds. nauki i technologii, jednym z organizatorów Międzyregionalnej Grupy Deputowanych Zjazdu Deputowanych Ludowych ZSRR. W latach 1992–1993 był członkiem Rady Doradczej Prezydenta Federacji Rosyjskiej, od 1993 roku – członkiem Rady Prezydenta Federacji Rosyjskiej. W latach 1992–1998 był Ambasadorem Nadzwyczajnym i Pełnomocnym Federacji Rosyjskiej we Francji.

W nowym stuleciu ponownie stał się jednym z krytyków współczesnego systemu politycznego w Rosji. I nic dziwnego, Ryżow był jednym z uczestników zorganizowanego w Instytucie Informacji Naukowej Nauk Społecznych RAN „Okrągłego stołu 12 grudnia”, wkrótce po pierwszym wielkim wiecu protestacyjnym na placu Błotnym. Jak pisały media w tym czasie, 12 grudnia, w Dniu Konstytucji, grupa rosyjskich działaczy społecznych zainicjowała utworzenie Wszechrosyjskiego Okrągłego Stołu (Круглый стол, 2015). W dokumentacji została podkreślona nieprawomocność ostatnich wyborów, postawiono postulat o konieczności rewizji ich rezultatu, o zmianie ordynacji wyborczej, o zakończeniu „zarządzania konkurencją polityczną” z Kremla, o zapewnieniu niezawisło-

ści sądownictwa i mediów, o anulowaniu „nielegalnych orzeczeń sądowych, które uniemożliwiają rejestrację partii”, o zmianie szefa Centralnej Komisji Wyborczej. Uczestnicy „Okrągłego Stołu 12 grudnia” głosili, że termin przeprowadzenia nowych wyborów powinien „uwzględniać pełny cykl polityczny, poczynając od utworzenia i rejestracji nowych partii”. To stwierdzenie było już w pełni polityczne i wiązało się z określonymi nadziejami na ewentualne zmiany w systemie politycznym w przypadku rozpoczęcia dialogu z przedstawicielami opozycji. Te nadzieje się nie zrealizowały, jednak udział wybitnych rosyjskich uczonych w tej inicjatywie wskazuje, że przynajmniej część rosyjskiej społeczności naukowej zaczęła pozbywać się długotrwałego syndromu anomii obywatelskiej. Wśród uczestników tego spotkania, obok wybitnych polityków i działaczy na rzecz praw człowieka, było sześciu doktorów habilitowanych: **Jurij Ryżow** – dr hab. nauk technicznych, **Jurij Piwowarow** – dr hab. nauk politycznych, członek RAN, **Siergiej Guriew** – dr hab. nauk ekonomicznych, rektor Rosyjskiej Szkoły Ekonomicznej, **Władysław Inoziemcew** – dr hab. nauk ekonomicznych, główny redaktor czasopisma „Swobodnaja Mysl”, **Mark Urnow** – dr hab. nauk politycznych, profesor Wyższej Szkoły Ekonomii, **Jewgienij Jasin** – dr hab. nauk ekonomicznych, opiekun naukowy Wyższej Szkoły Ekonomicznej.

Dzisiaj, pod koniec 2017 roku, jeden z dwóch uczonych założycieli „Okrągłego Stołu 12 grudnia” – Ryżow – nie żyje, ale drugi – Piwowarow – wciąż jest pełen sił (Пивоваров, 2014a; Пивоваров, 2014b). Urodził się w 1950 roku, jest doktorem habilitowanym nauk politycznych, w latach 1998-2015 był dyrektorem Instytutu Informacji Naukowej Nauk Społecznych (INION) Rosyjskiej Akademii Nauk, obecnie jest dyrektorem naukowym tego instytutu. W latach 2001-2003 był prezydentem Rosyjskiej Organizacji Nauk Politycznych, obecnie – honorowym jej prezydentem.

Widzimy więc, w jaki sposób stopniowo najpierw w postalinowskim ZSRR, a następnie już w Rosji postradzieckiej zaczynają odradzać się tradycje aktywnego udziału czołowych naukowców nie tylko w społecznym, lecz także w społeczno-politycznym życiu kraju. Ważne jest, że równoległe z tymi procesami zaczęły odradzać się tradycje rozwoju swobód akademickich, które istnienie nie jest możliwe bez aktywnego uczestnictwa członków społeczności akademickiej w tym procesie.

Russian and Soviet Traditions with Respect to the Academic Community's Participation in Politics: Vladimir Vernadsky, Andrei Sakharov and Others

The article is devoted to some aspects of pre-revolutionary Russian, Soviet and post-Soviet experience of the participation of representatives of the academic community in politics. Particular attention will be paid to such activity on the part of the academician and assistant to the Ministry of Education of the last provisional government in October 1917, Vladimir Vernadsky, and to a member of the USSR Academy of Sciences, a triple Hero of Socialist Labour, a human rights activist and a people's deputy of the Soviet Union in 1989, Andrei Sakharov. Furthermore, the article presents the experience of the „round table of December 12” that met in December 2011 in the wake of growing opposition in Russia, with the participation of two members of the Russian Academy of Sciences and four scholars with higher doctorates.

Российские и советские традиции участия представителей академического сообщества в политике: В.И. Вернадский, А.Д. Сахаров и другие

Статья посвящена некоторым страницам дореволюционного российского, советского и постсоветского опыта участия представителей академического сообщества в политике. Основное внимание уделяется опыту такого участия у академика, товарища министра образования последнего Временного правительства России в октябре 1917 года В. И. Вернадского, а также члена АН СССР, трижды героя Социалистического труда, правозащитника и Народного депутата СССР в 1989 г. А. Д. Сахарова. В статье рассматривается также опыт «Общероссийского круглого стола 12 декабря», созданного в декабре 2011 года на волне подъема российской политической оппозиции, членами которого два Академика РАН и четыре доктора наук.

Rewolucja rosyjska

Spuścizna

„Implementacje strategii” zmiany

Poddając ocenie transponowanie zdobyczy rewolucji do zmieniających się realiów zarówno sfery wewnętrznej, jak i zewnętrznej państwa rosyjskiego, przyznać należy, że wykazują się one niezwykle elastycznością i trwałością. Zjawisko to związane jest z pragmatycznym podejściem do definiowania obszarów implementacji strategii zmiany od samego początku państwowości rosyjskiej jako Rosji Radzieckiej. One bowiem, obok przebudowy ustrojowej i politycznej, pieriestrojki ideologicznej i transformacji gospodarczej, a także przeobrażeń struktury społecznej i przemodelowywania koncepcji polityki zagranicznej, stanowiły i nadal stanowią fundament konstytuujący dzisiejszą rzeczywistość polityczną Federacji Rosyjskiej i narodu rosyjskiego. Ze wszystkimi tego zjawiska konsekwencjami, zarówno tymi pozytywnymi, jak i negatywnymi. Budują one tożsamość kulturową, która wpływa na percepcję świata zewnętrznego, ale także pozwala odnaleźć się w rzeczywistości zachodzących przemian wewnętrznych.

www.akademicka.pl

